

צלחות בפרדס

את הפרדס היינו משקים בצלחות. לפרדס היתה דרושה אדמה מנוקזת. זו במקומותינו היתה אדמת חול חמרה או אדמת חול. אדמת גבעות. על אדמה כזו ישב הכפר וכאלה היו גם השטחים הקרובים אליו. שם ניטע במרוכז הפרדס. כחמישה דונם לחבר. השקיית הפרדס נעשתה בצלחות וככה זה עבד: אדמת הפרדס היתה אדמת גבעות מיושרת אלכסונית. אתם שואלים מה זה ישר אלכסוני? זה כמו פלטה המונחת באלכסון. בצד הגבוה נבעו המים ומשם ירדו במורד החלקה. כדי שתוכלו לדמיין, אזי שורת הצלחות נראתה כסולם שוכב כל רבוע כלוא בין חווקי הסולם היה צלחת ובאמצעו ניטע עץ. וכל זה עשוי מחול בצידה הגבוה של החלקה היתה שורה של בריכות בטון בריכה בראש כל שורת צלחות. וכל בריכה היתה בעצם ברז ענק. לאורך שורת הצלחות היתה תעלה גם היא עשויה חול אשר הובילה אליהן את המים. קיר אחד של התעלה הווה גם קירה של שורת הבריכות. הבריכות היו מושכות את מימיהן מצינור בטון המתחבר לרשת המים העשויה צינורות ברזל. למה ביטון? ככה. ואיך אדם משקה? פותח את מניפת בריכת הבטון והמים יוצאים אל צלחת עגולה עשויה חול המקיפה אותם ומשם אל התעלה המובילה את המים לאורך שורת הצלחות שתארתי קודם. מחכה עד שהמים ירדו במורד עד לקצה השורה. ואז באמצעות הטוריה פותח פתח בקיר הצלחת המהווה גם קיר התעלה ומי התעלה זורמים אל תוך הצלחת. החול אשר בטוריה סותם את המשך התעלה כדי שהמים לא ימשיכו ויזרמו לריק. התמלאה הצלחת חוזר ועושה אותו הדבר בצלחת שלפניה. וכך צלחת אחר צלחת עד אשר מגיע לבריכת הבטון. שם סוגר את המגופה ועובר לבריכת הבטון הבאה.

את הצלחות והתעלה יש לשפץ כל שנה שנתיים וזו עבודה קשה. כשהייתי נער הייתי חוזר מבית הספר אוכל צהריים ויוצא רכוב על אופניים לפרדס שם משפץ כשעתיים שורה או שתיים וזה היה נחשב כעבודת יומים.

באדמות בוץ היינו משקים בהצפה בערוגות. אדמות הבוץ (האדמות השחורות, האדמה הכבדה) היו בעבר (כמה עשרות אלפי שנים) הדלתא של נחל אלכסנדר שהיה קצת יותר נהר מהיום. וכמו כל דלתא הן היו שטוחות וישרות. בכדי להשקותן בהצלחה היה צורך ביישור נוסף שנעשה כנראה עוד לפני שאני נכנסתי לתמונה. את הערוגות היו בונים מחדש כל שנה. בסוף העונה לאחר הקציר או האסיף היו חורשים את השטח במחרשה מספר 4 רתומה לסוס או פרד. בימים של רצון היה אבא חובר לאיתן (בן הדוד) והיו חורשים בביסוק – מחרשה בעלת שני סכינים הרתומה לשני פרדים ענקיים וזה היה החריש העמוק ביותר שיכלו להפיק. בסוף העונה כלומר בסוף הקיץ האדמה יבשה ובאדמות הבוץ המחרשה עושה אותה רגבים

רגבים אותם היו מחליקים במשדדה ולפעמים גם במעגלה. באדמה הזאת היו צרים את הערוגות. ערוגה אלה שני קירות עפר ארוכים מקבילים היורדים במורד החלקה. את הקירות היו עושים במתלם כלי הדומה למחרשה רתום לפרד או לסוס. ואבא המציא מתלם צד אחד אשר במקום להרים תלם שקירותיו משני צדדיו הרים רק צד אחד. בזה הלך ותילם צד אחד של מה שיהיה קיר הערוגה וחזר ותלם מצד שני את צידו השני של אותו הקיר. איך אמחיש לכם את זה. דמיינו את שפת הים ואתם משחקים בחול ורוצים להרים חומה למבצר. דמינו, אתם חופרים צד אחד של מה שיהיה חומה ואת העפר מערמים ואז את חופרים מצד שני ומערמים על אותו הקיר מצד שני. קיבלתם חומה. כל החלקה תולמה ערוגות ערוגות זו בצד זו בין כל שתי ערוגות קיר עפר ולכל ערוגה שני קירות והחלקה כולה משופעת שיפוע מתון מתון. בקצה בתחתון כל הערוגות סתומות בקיר עפר ובקצה העליון תעלת עפר המובילה אליהן את המים מן הברז אשר נמצא בפניה הגבוהה ביותר. איך משקים? את פותח את הברז (ברז ענק בקוטר 3 צול) והמים נקוים בבריכת עפר קטנה המקיפה אותו. משם הם זורמים בתעלה העוברת בראש כל הערוגות עד שמגיעים לערוגה האחרונה. שם אתה פותח בתעלה פתח (באמצעות הטוריה) והמים נכנסים לערוגה האחרונה בעפר שבטוריתך אתה סותם את המשך התעלה שלא יזרמו לריק. וכך ערוגה אחר ערוגה עד לברז אשר בתחילת החלקה. ובכך הושקתה כל החלקה. במים נשאבו מבארות הכפר והגיעו לחלקות בזכות רשת הובלת המים שהיתה עשויה צינורות ברזל. אני חושב שאבא השתתף בפריסתה (בתור רתך) ועוד אני יודע שאת הרשת בתחומי הכפר הוא ידע על פה, מפתה היתה חקוקה בראשו וכאשר משהו נזל או נסתם הוא היה יודע איזה שיברים לסגור ואיזה לפצוח בכדי שינוקזו המים סביב לפצע ואפשר היה לרתך באש. המים נעו בצינורות בכוח משאבת דחיסה (בוסטר) אלא שהכוח הזה היה מוגבל ואם הרבה חברים השקו באותו הזמן לא היה לחץ והמטרות לא היו מסתובבות. כדי להתמודד עם זה היה קיים נימן – הוא היה אחראי על אחזקת הרשת (זה היה מאוחר יותר מן הימים שאבא עסק במים). בכל יום היה תולה על לוח המודעות אשר במחלבה את התור להשקיה כתוב בכתב ברור על נייר של מחברת בית ספר. כל חבר היה בא כל יום למחלבה (3 פעמים) היה רואה על הלוח מתי תורו. בהתחלה שררה טכנולוגית בהצפה אחריה באו הסקינרים.

סקינר הוא צינור ארוך של צול שבו אבא היה מתקין דיזות שכל אחת משפריצה למרחק סילון דק. בראש הצינור היה מנגנון מתוחכם אשר היה מסובב את הצינור מצד לצד בכוח המים וכך החלקה הושקתה. אחרי הסקינרים ממטרות אחריהם ממטרות בצינורות קלים שאפשר להעביר ממקום למקום אחריהם מתזים וכיום טפטפות וקונועים. מן הסיפור שסיפרתי על האב השומרי הכותב לבנו בכתב היתדות על לבני חומר הוראות לעונה הבאה. ומסתבר שבכל מה ששיך לנעשה בחלקה עד ימי ילדותי דבר לא השתנה וכל העולם השקה בהצפה בצלחות או בערוגות. בשלושת הדורות שאני הייתי עד להם הכול השתנה.